

Feledy Balázs

Laudáció

Szunyoghy András akadémiai székfoglalójához (2015. 05. 15.)

„Könyveim és...”

Legyen határozott e laudáció kezdete, lehet, hogy polemikus, bár a polémia talán szemben áll a laudációval...

Kaptunk egy esztétikus meghívót, amely Szunyoghy András székfoglalójára invitál, de – az „eredeti”, e-mail-ben küldött meghívásban nem volt neve után írva semmi szakma megjelölés. Elmondom tehát, bár persze mindenki tudja: grafikusművész. Grafikusművész? Ja, akkor biztos a Képzőművészeti Tagozat egyik székfoglalóján vagyunk! No, nem, nem. A Magyar Művészeti Akadémia Ipar- és Tervezőművészeti Tagozata egy jeles eseményén vagyunk. Ja, persze. Akkor Szunyoghy tervezőgrafikus, hiszen ennek a tagozatnak, grafikusként csak az e területtel foglalkozó alkotóművészek a tagjai. Nem? Nem, mert Ő nem tervezőgrafikus, hanem képgrafikus, s ebbéli minőségében nyerte el az akadémikusi státuszt. De ha grafikusként lesz tagja az Akadémiának, akkor miért ez a székfoglalója címe: „Könyveim és...” Aha, tipográfus! De nem... Szunyoghy nem tervezte ezeket a bizonyos könyveket, nem is vásárolta őket, tehát nem könyvgyűjtőként áll előttünk, és nem arra büszke, hanem Ő ezeket a könyveket írta, pontosabban: rajzolta!

Nos, lassan közelítünk, de még mindig feltehetjük a kérdést: akkor illusztrálta ezeket a műveket? S itt már a válasz nem is olyan egyszerű. Első megközelítésben: igen, illusztrálta ezeket a könyveket, de aztán hamar rájövünk: terminus technicusunk nem pontos. Illusztráció, amit csinál, mert szöveget magyaráz képpel, de mégsem az, mert az illusztráció, a könyvillusztráció szépsége épp abban áll, hogy a rajzolónak teljes szabadsága van! Fantáziája szárnyalhat, vizuális értelmezése hol szabadabban, hol egzaktabban kapcsolódhat a szöveghez. De amit Szunyoghy csinál, az ennek épp az ellenkezője! Az ő rajzainak maximálisan követnie kell az adott test felépítését. Épp a szabadság nem adatik meg, ami az illusztrátor egyik megkülönböztető jegye, mert neki viszont kérlelhetetlenül pontos ábrázolásra kell törekednie. Mondjuk hát ki végre: Szunyoghy András az ember és állatanatómia kivételes ismerője, s ezt az ismeretanyagot képes immár sok ezer rajzba átültetni! S ez a tevékenység immár annyira átítatja művészi, alkotói életművét, hogy székfoglalójának voltaképpen pontos címet adott „Könyveim és...”. Ez azt jelzi és arra utal, hogy anatómiai könyveit tekinti fősodornak, s az „és” után következhetnek olyan szavak, hogy: „... és grafikáim.” „Könyveim és grafikáim”. „Könyveim és művészetpedagógusi pályám.” Noha mondjuk harminc évvel ezelőtt még feltétlenül fordítva hangzott volna a cím:

„Grafikáim és könyveim”. Ennek oka, hogy akkoriban kitűnő grafikáival szerzett magának hírnevet és szakmai rangot és – ez persze döntő – még nem nagyon voltak könyvei... Az igényes művész pályán haladó fiatal alkotó ugyanis ekkoriban kezdett intenzívebben foglalkozni művészeti anatómiával, s az első időszakban állatanatómiával. Persze ne tagadjuk el: grafikusként is nagyon közel állt hozzá az állatvilág. A nyomatain kialakított ironikus-groteszk felfogása sokszor épült állatok világára. S persze ez sem véletlen, de ez már a genetika... Hiszen édesapja az a Szunyoghy János, aki tanárként, zoológusként, Afrika-kutatóként oly ismert lehet előttünk, s akiről fia is azt állítja, hogy tán tehetségesebb rajzoló volt, mint ő... András a család művészi összefüggéseiről még itt nekünk sok izgalmas információt fog adni, mindenesetre gyermekkorom, ifjúkorom kedves olvasmánya volt édesapja szerzőségével az „Egy év Tanganyikában”. Édesapja 1959/1960-ban tudott Afrikában gyűjteni, dolgozni (pótolni az 1956-ban elpusztult gyűjteményt) és munkája során elejtett nagyvadak konzerválásával, kistermetű emlősök, madarak, rovarok gyűjtésével foglalkozott. Erre mondják, hogy „a vér nem válik vízzé”, annál is inkább nem, mert az apai nagyapa pedig Szunyoghy Farkas festőművész volt, a Kecskeméti Református Tanítóképző tanára, s András édesapja is itt érettségizett, majd az egyetem elvégzését követően tanított is hosszú ideig, mint természetrajz–földrajz szakos tanár. Andrásnak tehát volt kitől és volt mit örökölnie, amivel Ő tudott is mit kezdeni... A Család Kecskemétről 1954-ben Újpestre költözött, s azóta e kerület jeles polgárai. András a kerület patinás gimnáziumában érettségizett, a Könyves Kálmánban (ahol pl. Schrammel Imre vagy Bertalan Tivadar is), s az is természetes, hogy útja úgy vezetett a Magyar Képzőművészeti Főiskolára, hogy előtte egy évig nagyemlős preparátor tanuló volt a Magyar Természettudományi Múzeumban. Tehát még azt is hozzátehetjük: az alma nem esik messze a fájától...

S jött a Magyar Képzőművészeti Főiskola grafika szaka, s a Barcsay Jenővel történő megismerkedés... A képgrafika szakon pedig a különböző magas- és mély-nyomásos technikák elsajátításával a hetvenes években megteremtette egyéni művészi arculatát, amely a művészetre, a bonyolult, sokszálú kompozíciókra épült, s ezen belül hatványozottan zsúfolt lapjai keletkeztek, melyekkel nagy magyar grafikai hagyományokat is követett, s egyéni utat is járt be a már említett ironikus-groteszk, sokszor abszurdba hajló látványvilágával. Ezeekben a munkákban sajátos „Mischung” is keletkezett állatszerű embereivel, s mindig emberszerű állataival, s amelyekben – ezt a szót először ejtjük ki, noha Szunyoghy egész karakterével, személyiségével szoros egységben áll – a humor alapeszméje oly sokszor kerül előtérbe. De hogy művészete mennyire érzékeny a dráma iránt, arra legfrissebb példánk az épp most a Múcsarnok összes termében látható Képzőművészeti Nemzeti Szalon nagyszabású kiállítása, ahol művészünk két mives nyomatával a száz éve történt tragikus eseményekre, az I. világháborúra emlékezik, drámai módon és eszköztárral. S jöttek a nyolcvanas évek, amikor elhatározását tett követte, intenzíven kezdett foglalkozni állatanatómiával, ennek rajzolásával, melynek első opusa „A ló anatómiája”, s melyeket ezután a későbbiekben könyvek sora követett.

1986-ban a szép emlékü Vigadó Galériában e rajzaiból kiállítása nyílt, melyet Somogyi József szobrász, a Magyar Képzőművészeti Főiskola éppen akkoriban leköszönő rektora nyitott meg

(s csak közbevetett, de nem véletlenszerű jelzésként: Somogyi amúgy a Magyar Művészeti Akadémia alapító tagja volt, s jövőre lenne 100 éves!), s Somogyi igen lelkesedve nyitotta meg a kiállítást, s hogy kihez hasonlította András teljesítményét, azt majd mindjárt ő maga elmondja székfoglalójában...

S most villantom fel, hogy Szunyoghy (apai, nagyapai örökség?) megszállott tanár, akire – mint tanárra is – éppen Szemadám György is felfigyelt a kilencvenes években, s a Magyar Televízió keretein belül sorozatot kezdtek forgatni. De Szunyoghy végigtanította az egész életét. Szakkörökben, magániskolákban, szabadiskolákban, a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában, a Magyar Iparművészeti Főiskolán... Az állami rendszeren kívüli munkásságából hadd emeljem ki a Zebegényi Nyári Ifjúsági Szabadiskolában hosszú éveken át kifejtett jeles tevékenységét, valamint a Honvédelmi Minisztérium, illetve a főparancsnokság által szervezett művészet pedagógiai műhelyben teljesített „szolgálatát” (mert ez az!).

S közben egyre magasabbra jutva sorra jelentek meg könyvei először itthon, aztán külföldön úgy, hogy könyveit eddig huszonegy (!) nyelvre fordították le. Könyveit, hosszú német kapcsolata mellett (a Könemann és az Ullmann Kiadóval) Magyarországon először a Corvina, majd immár másfél évtizede a Kossuth Kiadó jelenteti meg, amely kiadó igazgatójával igen mély és jó szakmai munka kapcsolata alakult ki az évek során. Legfontosabb szerzőtársa dr. Fehér György professzor volt, aki 1967–1987 között tanított a Budapesti Állatorvos-tudományi Egyetem Anatómiai és Szövet-tani Intézetében. Szunyoghy András állatanatómiáiban a lovon kívül foglalkozott a kutyával, a macskával, s végül megvalósult még sertés, majom juh (birka), medve, szarvasmarha, teve és oroszlán anatómiája is...

És az állatanatómiák után jött a humán anatómia, jött a rajziskola, jött a „A madarak összehasonlító művészeti anatómiája”. S akkor már portré és kézrajzolás, afrikai állatok, dinoszauruszok, majd a „Nagy Rajziskola”. S ami egyáltalán nem lényegtelen: könyvei keresettek, több kiadásúak, újra nyomottak. S lassan eljutott oda, hogy ha nem dolgozik egy könyvön, akkor hiányérzete van.

Mi pedig lassan eljutunk oda, hogy megértjük: székfoglalója címe miért nem „Grafikáim és...”, hanem „Könyveim és...”. Szunyoghy András teljesítménye egyedülálló. Voltak és vannak kitűnő állatábrázoló, állatmegjelenítő, sőt elemző, kutató művészeink (nagy neveket sorolhatunk a múltból Csergezán Páltól Muray Róbertig), de ilyen módszerességgel, ilyen tudatossággal egyetlen művész kollégája sem dolgozott. Kutatókedve is lenyűgöző, s hogy e „kedvből” sok ezer elemző rajz született, melyek eljutnak a művészet és a tudomány határterületeire. A tudomány oldaláról művészet, s a művészet oldaláról tudomány mindez, egészen sajátos minőséget teremtve munkásságával.

S az életmű ismeretében lassan megoldódnak azok a besorolási, műfaj elméleti, művészeti ágazatbeli, terminológiai problémák, végül is polémia nélkül, melyeket a bevezetőben vetettem fel. Szunyoghy András bárhol van a Magyar Művészeti Akadémián belül: jó helyen van.

Mindennek elkészítéséhez – amely tehát már egy súlyos, komoly és jelentős életmű –, a tehetségen túl óriási elmélyültség és szorgalom is kell. Nem is értem, hogy mindez honnan van meg Andrásban, aki életet, humort kedvelő, vitalitással telt, eleven személyiséggel nem csak testével, de szellemével is betölt egy teret. Azt, ahol éppen van. Művészeti ismeretei mellett kulináris, ampelológiai felkészültsége is lefegyverző.

Barátaim!

Ez a falstaffi személyiség a meghívóra, a mai alkalomra tán nem is egy széket helyezett, rajzolt (rajzoltatott!), hanem valamiféle fotelszerű ülőalkalmatosságot, melyen ott vannak könyvei. Én örülök, hogy ma – mint székfoglaló – elfoglalja helyét ebben a fotelben Szunyoghy András, kényelmesen, otthonosan. Megérdemli. Arról szórszálhasogató vita folyhat, hogy Ő maga-e a súlyosabb vagy könyvei? Bár ez a két súlyosság közvetlenül nem mérhető össze, én hajlok arra, hogy azt állítsam: könyvei...

Szeretettel köszöntöm őt!

Budapest, Pesti Vigadó

2015. május 15.

Feledy Balázs